

The RMIT logo is displayed in white, bold, sans-serif capital letters. A thin white diagonal line cuts through the letter 'M' from the top left to the bottom right.

RMIT

**Maijs - Jūnijs
2025**

A low-angle photograph of a modern glass skyscraper. The building's facade is composed of numerous rectangular glass panels, which reflect the sky and clouds. The perspective is looking up, making the building appear to converge towards the top of the frame.

Fokusgrupu pētījums Getliņi EKO jaunā Vides izglītības centra izveidei

Rezultātu atskaite

Saturs

Metodoloģija

Kopsavilkums

3

5

RMIT

Metodoloģija

Pētījuma mērķis

Noskaidrot dažādu sabiedrības grupu esošo zināšanu līmeni par aprites ekonomiku, atkritumu šķirošanu un vides ilgtspēju, kā arī viņu intereses un vēlmi Vides izglītības centra apmeklējumam.

Lauka darbs

29. maijs, 3. un 4. jūnijs.

Metode

Fokusgrupu diskusijas, aptuvenais ilgums – 2h. Kopējais dalībnieku skaits – 24.

Mērķa grupas

1. Pusaudži (vecumā apm. 12-15 gadi);
2. Jaunieši, tai skaitā studenti (vecumā apm. 20-25 gadi);
3. Pieaugušie (vecumā apm. 30-45 gadi).

Metodoloģija

FGD1 : 12-15 gadi

FGD2 : 20-25gadi

FGD3 : 30-45gadi

FGD	Dzimums	Dzīvesvieta	Valoda ģimenē	Vecums
1	Siev.	Rīga	RUS	13
2	Siev.	Rīga	LAT	12
3	Siev.	Rīga	LAT	15
4	Siev.	Mārupe	LAT	12
5	Vīr.	Rīga	RUS	12
6	Vīr.	Rīga	LAT	15
7	Vīr.	Olaine	RUS	15
8	Siev.	Rīga	LAT	15

FGD	Dzimums	Dzīvesvieta	Valoda ģimenē	Vecums	Bērnu skaits
1	Siev.	Rīga	LAT	24	1
2	Siev.	Rīga	LAT	21	
3	Siev.	Mārupe	RUS	24	
4	Siev.	Rīga	RUS	25	
5	Vīr.	Rīga	RUS	20	
6	Vīr.	Ogre	LAT	20	
7	Vīr.	Rīga	LAT	22	
8	Vīr.	Rīga	RUS	22	

FGD	Dzimums	Dzīvesvieta	Valoda ģimenē	Vecums	Bērnu skaits
1	Siev.	Rīga	LAT	45	2
2	Siev.	Rīga	RUS	43	3
3	Siev.	Mārupe	RUS	44	
4	Siev.	Rīga	LAT	38	1
5	Vīr.	Rīga	LAT	39	
6	Vīr.	Ogre	LAT	42	1
7	Vīr.	Rīga	LAT	39	3
8	Vīr.	Rīga	LAT	44	3

KOPSAVILKUMS

RMIT

Esošā izpratne

1

Pusaudži vecumā no 12 līdz 15 gadiem demonstrē augstu izpratni par vides jautājumiem, tostarp klimata pārmaiņām, piesārņojumu un resursu taupīšanu. Jaunieši izprot savu un sabiedrības lomu vides kvalitātes uzlabošanā un pauž gatavību rīkoties atbildīgi. Viņi **aktīvi šķiro atkritumus mājās un skolā, izvēlas atkārtoti lietojamas preces**, piemēram, ūdens pudeles un iepirkumu maisiņus. Ir arī zināšanas par specifisku materiālu, piemēram, bateriju un medikamentu, utilizāciju.

Lai gan **jēdziens “aprites ekonomika” viņiem nav līdz galam zināms**, viņu praktiskā rīcība rāda, ka **izpratne par tā pamatprincipiem** – lietu ilgmūžību un resursu atkārtotu izmantošanu – **jau pastāv**. Skolas vide sniedz būtisku atbalstu ilgtspējas vērtību nostiprināšanā. Jaunieši labprāt piedalās talkās, šķirošanas konkursos un citās aktivitātēs, un viņiem ir arī savas iniciatīvas, piemēram, idejas par koku stādīšanu vai siltumnīcu izveidi skolu teritorijā. Taču viņu iespējas ieviest ilgtspējīgus paradumus praksē ietekmē dažādi ārēji apstākļi – galvenokārt cenas un pieejamība. Tomēr, viņi cenšas darīt, cik iespējams, un videi draudzīga rīcība kļūst par daļu no viņu ikdienas.

Šīs mērķa grupas pārstāvji ir emocionāli ieinteresēti un motivēti, bet viņu rīcību lielā mērā nosaka apkārtējās vides un ģimenes ietekme. Izpratne vēl ir attīstības stadijā, bet potenciāls ir augsts, īpaši, ja to atbalsta skola un ģimene.

2

Jauniešiem vecumā no 20 līdz 25 gadiem ir grūtības spontāni definēt **aprites ekonomikas jēdzienu**. Taču, saņemot paskaidrojumu, viņi saista šo konceptu ar savām ikdienas praksēm un piemēriem. Tika minēta gan **atkritumu šķirošana un depozīta sistēmas izmantošana, gan arī apģērbu otrreizēja lietošana, iespēja uzpildīt dzērienus savās pudelēs vai krūzēs, pārstrādātu materiālu izvēle, mēbeļu restaurācija un pat ūdens attīrīšanas risinājumi**.

Vides aizsardzība šai vecuma grupai ir nozīmīga tēma, ko jaunieši uztver gan kā praktisku, gan personisku atbildību. Vide tiek uztverta plašā nozīmē – ne tikai kā daba, bet arī kā pilsētvides elementi, cilvēki un kopējā vide, kurā dzīvojam. Vērtējot savu lomu tajā, tiek uzsvērtas **individuālā rīcība un tās ietekme** – sākot no ikdienas ieradumiem līdz iesaistei sabiedriskās aktivitātēs. Jaunieši **bieži sastopas ar praktiskiem šķēršļiem**. Tiek minēts laika trūkums, ērtību izvēle, infrastruktūras nepieejamība (piemēram, tvertņu trūkums), kā arī neticība, ka ieviestās sistēmas strādā atbilstoši.

Jaunieši apzinās, ka **ilgtspējīga izvēle nereti nav vienkāršākā vai ērtākā**. Tāpēc būtiski ir nodrošināt labāku praktisko pieejamību, stiprināt uzticību sabiedriskajām un institucionālajām struktūrām, lai indivīda centieni iegūtu plašāku jēgu un atbalstu. Vides jautājumu aktualitāte tiek uztverta arī caur sociālo mediju platformām kā TikTok un Instagram, kā arī televīzijas kanāliem, mācību materiāliem, radiopārraidēm un sarunām ar draugiem vai ģimeni.

3

Arī **pieaugušajiem (30-45 gadi)** ir grūtības definēt aprites ekonomikas jēdzienu, tomēr sniegtie piemēri apliecina, ka pamatprincipi tiek izprasti un jau daļēji īstenoti praksē.

Diskusijas dalībnieki ikdienā **cenšas dzīvot ilgtspējīgāk** un aprites ekonomikas modelis tiek atzīts par pareizo attīstības virzienu, īstenojot dažādas videi draudzīgas prakses – piemēram, **šķiro atkritumus, atkārtoti izmanto iepakojumus, izvēlas sabiedrisko transportu, lieto lietotas preces un dāvanas iesaiņo otrreiz izmantotos materiālos**. Daudzi arī ievieš energoefektīvus risinājumus, kā saules paneļus vai uzlādējamās baterijas. Tomēr šo prakšu īstenošanu bieži ierobežo **praktiski šķēršļi** – dzīvesvietas īpatnības, infrastruktūras trūkums, laika trūkums, informācijas nepilnības un sabiedriskā transporta nepieejamība. Šie faktori mazina vēlmi rīkoties atbildīgi, lai gan **motivācija un izpratne par ilgtspējas nozīmi ir augsta**. Kā motivējoši tiek uztverti reāli un **praktiski ieguvumi**, piemēram, izmaksu ietaupījums vai pozitīva ietekme uz veselību un dzīves kvalitāti.

Ilgspējas izpratne sakņojas **rūpēs par nākotni un nākamajām paaudzēm, īpaši bērniem**. Ilgtspējība tiek uztverta kā personiska vērtība un ideāls dzīvesveids, kas veidojas ikdienas izvēlēs un nostiprinās caur rīcību, piemēru un kopienas atbalstu. Tā ne tikai aptver vides aspektus, bet arī sociālo un personisko stabilitāti – piederību, izaugsmi, veselību un dzīves kvalitāti.

Ģimenē ilgtspējības vērtības tiek nodotas bērniem galvenokārt caur piemēru – rīcībām, kas veidojas ikdienas situācijās, nevis formālā mācību procesā. Šādā veidā ilgtspējība kļūst par dabisku dzīves sastāvdaļu. Šajā mērķa grupā biežāk dominē **praktiska domāšana** – taupīgums, ilgtermiņa risinājumi, kvalitātes priekšroka pār kvantitāti.

Īpaši jūtama vēlme rīkoties ilgtspējīgi, taču tās nostiprināšanai vajadzīga konsekventa, vietējam kontekstam pielāgota komunikācija un praktiski atbalsta mehānismi. Par iedvesmojošiem piemēriem tiek uzskatīti «Getliņi», mikrouzņēmēji, kas pārstrādā materiālus, kā arī bioloģiskās pārtikas ražotāji.

Pieredze un gaidas no Vides izglītības centra

4

Pusaudži vecumā no 12 līdz 15 gadiem uzskata, ka vides jautājumus var apgūt aizraujoši, ja mācīšanās notiek **interaktīvā un praktiskā veidā**. Viņi iztēlojas vidi kā tēmu, ko iespējams iepazīt gan caur **strukturētām spēlēm**, gan **brīvās darbības formātiem**, kas ļauj eksperimentēt, būvēt, pārvaldīt resursus un radoši darboties, līdzīgi kā tas notiek *Minecraft* vidē. Spēlēm par vidi, viņuprāt, jābūt arī **izglītojošām un sasaistītām ar ikdienas realitāti** – piemēram, ietverot uzdevumus par atkritumu šķirošanu, izvēļu ietekmi uz vidi vai simbolu atpazīšanu.

Līdzīgi tiek raksturota arī vides izglītības centra ideja – kā **vieta, kur iegūt zināšanas, piedzīvot un sajūst, nevis tikai pasīvi vērot**. Lielākā vērtība tiek piešķirta interaktivitātei, eksperimentiem, vizuāli piesaistošai videi un brīvībai darboties pašiem, nevis tekstuālam saturam. Vizuāli piesātināta, dabas motīviem bagāta vide palīdzētu saglabāt uzmanību un raisīt interesi, īpaši jaunākajiem. Jaunieši novērtē līdzīgas pieredzes ārzemēs, taču uzsver, ka, lai saglabātu interesi ilgtermiņā, centram jāmaina eksponāti un jāatjauno saturs. Apmeklējums būtu saistošs gan ekskursiju, gan ģimenes izbraukumu formātā.

5

Jauniešiem vecumā no 20 līdz 25 gadiem ir kopumā pozitīva pieredze dažādos zinātnes centros, taču tie bieži šķiet pārāk bērnišķīgi un nepiemēroti atkārtotam apmeklējumam. Viņi vēlas **padziļinātu, interaktīvu un praktisku saturu**, kas saistīts ar aktuālām vides tēmām – klimata pārmaiņām, ūdens attīrīšanu, ilgtspējīgu būvniecību, mobilitāti un enerģijas izmantošanu. No vides izglītības centra jaunieši sagaida nevis teorētisku lekciju, bet iespēju līdzdarboties, piedalīties darbnīcās un radīt jēgpilnus risinājumus ar reālu pievienoto vērtību. Viņus motivē **iespēja izpaust savas idejas**, darboties saskaņā ar personīgajām interesēm un iegūt prasmes, ko var izmantot nākotnē. Kā papildu motivācija kalpo simboliski bonusi – piemēram, noderīgs priekšmets, pateicība vai iespēja attīstīt karjeras pieredzi, taču svarīgākais ir autentiska, brīvprātīga un jēgpilna iesaiste.

6

Pieaugušo (30-45 gadi) pieredze ar zinātnes un vides centriem apliecina, ka vislielāko vērtību rada **iespēja piedalīties saturiski un estētiski saistošā izziņas procesā, kas balstīts praktiskā mijiedarbībā**. Visaugstāk tiek novērtētas aktivitātes, kur zināšanas tiek sniegtas caur tiešu pieredzi – **eksperimentiem, darbnīcām un vērojumiem**, kas rosina izpratni par vidi un ilgtspēju. Vēlmes attiecībā uz jaunu vides izglītības centru ir ambiciozas – **saturiski dinamisks, vizuāli izteiksmīgs un funkcionāli daudzslāņains centrs, kur mācīšanās apvienojas ar jēgpilnu brīvā laika pavadīšanu** (kafējnīcas, attīstīta infrastruktūra). Tematiskais fokuss uz ikdienā pielietojamām prasmēm, tehnoloģiju un zaļā domāšanu jārealizē caur radošām, interaktīvām formām, kas spēj noturēt uzmanību, rada iedvesmu un vēlmi atgriezties. Vislielāko pievienoto vērtību sniedz tieši spēja savienot izglītojošo saturu ar emocionālu un estētisku pieredzi.

Potenciālo ideju novērtējums

7

Neviena no piedāvātajām koncepcijām netika viennozīmīgi atzīta par saistošu visās vecuma grupās, kas norāda – **universāls risinājums, kas vienlīdz aizrautu gan bērnus, gan pieaugušos, visticamāk, nav iespējams**. Tāpēc ir būtiski piedāvāt daudzveidīgu, mērķauditorijām pielāgotu aktivitāšu un eksponātu klāstu.

Pieaugušo (30-45 gadi) un **pusaudžu (12-15 gadi) grupās** visatzinīgāk tika novērtētas tādas idejas, kā **Mehāniski darbināms eksponāts, Praktiskā darbnīca «Izgatavo pats», Dzīvais eksponāts**. Lai arī ideja par dzīvo eksponātu tika uzskatīta par inovatīvu un intriģējošu, vecākajā grupā izskanēja arī bažas par drošību.

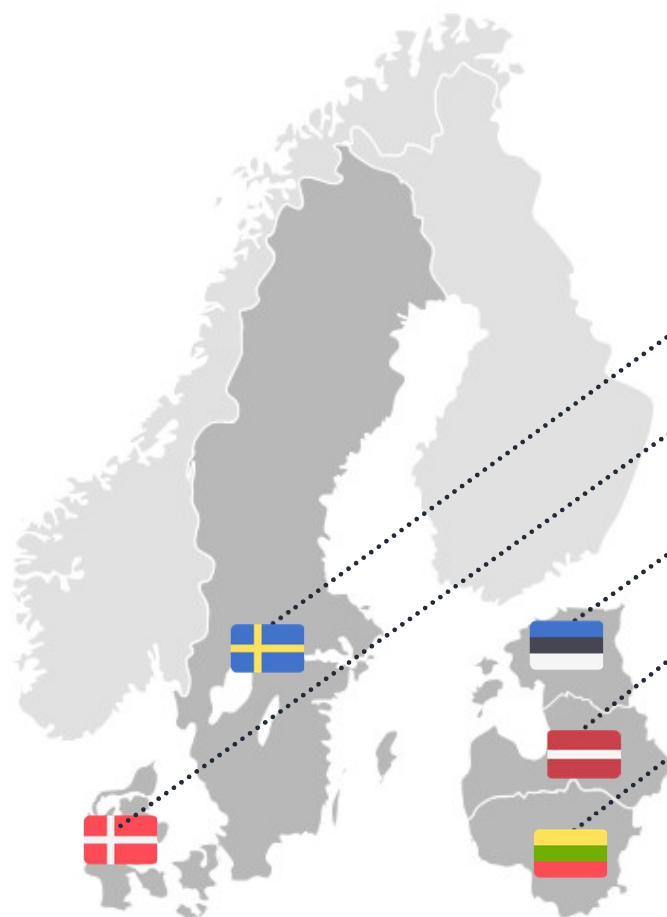
Pieaugušajiem (30-45 gadi) salīdzinoši vairāk nekā citām vecuma grupām patika **Atkritumu tuneļa** ideja, **Interaktīva spēle telpā** un **Praktiskā darbnīca**, kurā var kaut ko salabot. Šīs aktivitātes tika augsti vērtētas gan kā izglītojošas, gan kā iespēja jēgpilni nodarbināt bērnus.

Jauniešu vidū (20-25 gadi) vislielāko interesi raisīja **Planētas stimulators** – šķiet, tieši šāda veida dinamiskas, vizuāli iespaidīgas un intelektuāli rosinošas pieredzes ir tas, ko viņi sagaida no zinātnes un izglītības centriem. Arī **12–15 gadus vecie dalībnieki** izrādīja interesi par šo aktivitāti, lai gan nedaudz rezervētāku.

Katra vecuma grupa akcentēja savas prioritātes, tomēr vairākas vajadzības pārklājās. Tika izcelti trīs kopīgi vēlamie aspekti:

- **Sacensības elements** – vēlme pēc spēlēm un aktivitātēm, kurās iespējams sacensties;
- **Rūpīgi līdzsvarota tehnoloģiju izmantošana** – nepieciešami mehāniski un taustāmi objekti, lai izvairītos no pārāk intensīvas digitālās slodzes;
- **Praktiska iesaiste** – vēlme darboties ar rokām, veidot ko noderīgu, apgūt prasmes vai gūt iedvesmu reālai rīcībai ikdienā.

! Būtiski, ka no vides izglītības centra sagaida atbilstību ilgtspējības un vides draudzīgumam visos aspektos. Proti, pati ēka nevar būt emocionāli un idejiski atrauta no ekspozīcijas iekšienē. Apmeklētāji sagaida, ka tā būs apzaļumota, no ilgtspējīgiem vai pārstrādātiem materiāliem celta un aprīkota. Lai veidotos kopējais idejiskais piepildījums. Tāpat arī no šāda centra sagaida ilgtspējību tā apmeklēšanas ziņā, kas nozīmē, ka tam ir jāpiedāvā daudzveidīgs vai mainīgs izkaižu klāsts, lai neklātu par «vienreiz lietojamu» izglītības centru. Atkārtotu apmeklēšanu varētu panākt ar ekspozīcijas maiņu, pasākumiem, semināriem un meistarklasēm.

RAIT SVERIGE AB

Rosenlundsgatan 18 11853 Stockholm, **Sweden**

WILKE

Overgaden Neden Vandet 9C, 1414 **København**

Vestergade 24, Baghuset, 8000 **Aarhus C**

Gråbrødrepassagen 9, 5000 **Odense C**

RAIT Faktum

Tatari str. 64, Tallinn, **Estonia**

RAIT CR BALTIC

Kalpaka bulvāris 10-1, Riga, **Latvia**

RAIT

Švitrigailos str. 11M, Vilnius, **Lithuania**

SYNOPTICOM

Savanorių ave. 1, Vilnius, **Lithuania**

RAIT

Neatkarīga pētījumu kompānija, kas
darbojas visās Baltijas valstīs,
Zviedrijā un Dānijā, piedāvājot pilna
servisa tirgus izpētes pakalpojumus

Anna Elksnīte

Projektu vadītāja

RAIT Custom Research Baltic

anna.elksnite@raitgroup.com

+371 26348877

www.raitgroup.com

